

Beslutningsforslag nr. B 141. Fremsat den 8. april 2003 af Jann Sjursen (KRF), Bodil Kornbek (KRF), Mogens Nørgård Pedersen (KRF) og Tove Videbæk (KRF)

Forslag til folketingsbeslutning

om en børneombudsmand

Folketinget pålægger regeringen i folketingsåret 2003-04 at fremsætte de nødvendige lovforslag og foretage de nødvendige ændringer i administrative forskrifter m.v. med henblik på at etablere en børneombudsmandsinstitution.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Formålet med forslaget

Forslaget har til hensigt, at der etableres en ombudsmandsinstitution for børn, som børn kan klage til, hvis de mener, deres rettigheder er blevet tilsidesat. Det er forslagsstillernes opfattelse, at en børneombudsmand vil kunne opnå større resultater i arbejdet for børns rettigheder, end Børnerådet har haft mulighed for inden for sit mandat. Forslagsstillerne mener ligeledes, at en børneombudsmand bedre vil kunne varetage børns klagerettigheder end Folketingets Ombudsmand på grund af de særlige forhold, der gør sig gældende for børn. FN's konvention om barnets rettigheder (børnekonventionen) beskriver børns rettigheder og samfundets og forældrenes pligter på alle livsområder. Man kan særligt forestille sig, at børn i anbringelsessager, samværssager og lignende tunge sager vil få en person, der kan sikre dem bedre end i dag mod krænkelse af deres børnerettigheder, når de voksne slås.

Børnerådet har ydet en fin indsats inden for de eksisterende rammer for dets arbejde.

Styrken ved Børnerådet har været dets karakter af at være et politisk debatskabende organ, der har fremmet den generelle offentlige debat i samfundet om børns vilkår. Desuden har rådet udarbejdet mange værdifulde rapporter, der ligeledes har været brugbare i den offentlige debat. Forslagsstillerne ønsker derfor at bibeholde Børnerådet med dets nuværende funktioner og er desuden positive over for en styrkelse af rådet – ikke mindst økonomisk. Børnerådets mandat omfatter imidlertid ikke kompetencen til at behandle individuelle klagesager, herunder muligheden for at tage konkrete sager op af egen drift og andre redskaber, der kan give børns rettigheder mere gennemslagskraft. Børnerådet har for eksempel heller ikke krav på oplysninger fra myndigheder og kan ikke kræve adgang til institutioner m.v. for at checke børns forhold m.m.

Forslagsstillerne ønsker derfor en lov om en børneombudsmand, der skal have udvidede handlemuligheder i forhold til Børnerådet. En børneombudsmand skal udpeges af Folketinget, så den nye institution bli-

ver synligt uafhængig af den til enhver tid siddende regering. Institutionen skal have beføjelse til at tage sager op i stil med Folketingets Ombudsmand. Børnerådet skal fastholdes som et debatskabende og rådgivende organ side om side med børneombudsmandsinstitutionen. Det vil derfor være naturligt, at der bliver et tæt samarbejde mellem de to organer.

Man kan overveje, om man i stedet burde udvide Børnerådets mandat. Forslagsstillerne mener dog, det vil være mest formålstjenligt at oprette en særlig børneombudsmand til at tage sig af klagesager fra børn. Det er vigtigt for børn at vide, at de har en »advokat«, de kan henvende sig til, når de synes, deres rettigheder er blevet krænkede eller tilsidesat. Desuden mener forslagsstillerne, det er et så vigtigt arbejdsfelt, at det fortjener særskilt fokus i en selvstændig enhed i forhold til Børnerådet. Med et børneråd og en børneombudsmand vil børns rettigheder blive bragt i fokus på en bedre måde end i dag.

Anbefalinger fra FN's Børnerettighedskomite

FN's Børnerettighedskomite har anbefalet, at Danmark udvider Børnerådets mandat til at omfatte individuelle sager og klager fra børn eller at oprette et fokusområde for børns rettigheder inden for ombudsmandens hverv (CRC/C/15/Add.151):

»22. Komiteen har noteret sig, at deltagerstaten har iværksat en række initiativer, der skal gøre det lettere for børn at klage over krænkelse af deres rettigheder, bl.a. gennem ombudsmanden og en telefonisk hotline. Komiteen er dog betænkelig ved, hvorvidt disse klageinstanser er tilgængelige og til rådighed for samtlige børn i deltagerstaten.

23. Komiteen skal foreslå, at deltagerstaten træffer enhver foranstaltning for at sikre, at de uafhængige klagemuligheder er let tilgængelige og brugervenlige for alle børn, hvad angår behandling af klager over krænkelse af deres rettigheder og afhjælpning af sådanne krænkelse. I den henseende opfordres deltagerstaten til at styrke oplysningsindsatsen, så børn lettere kan benytte disse klagemuligheder effektivt. Skønt Komiteen har noteret sig en tøven med at opret-

te en separat klagemulighed for børn, anbefales delta-gerstaten at overveje en udvidelse af Børnerådets mandat til at omfatte individuelle sager og klager fra børn eller at oprette et fokusområde for børns rettigheder inden for Ombudsmandens hverv.«

Børnerådet

Lovgrundlag

Børnerådet er lovgivningsmæssigt forankret i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (retssikkerhedsloven), jf. lovebkendtgørelse nr. 807 af 26. september 2002 § 88. Her står der:

»Stk. 1. Socialministeren nedsætter et børneråd, der skal arbejde på at sikre børns rettigheder samt informere og rådgive om børns forhold i samfundet. Staten betaler udgifterne ved rådets virksomhed.

Stk. 2. Socialministeren fastsætter regler om rådets sammensætning og opgaver.«

Opgaver og kompetence

I Socialministeriets bekendtgørelse nr. 2 af 5. januar 1998 om et Børneråd står der i § 1, at rådet ud over de øvrige opgaver nævnt i retssikkerhedslovens § 88 desuden skal vurdere de forhold, børn i Danmark lever under, set i lyset af bestemmelserne og intentionerne i FN's konvention om barnets rettigheder.

I bekendtgørelsens § 6 står der om rådets specifikke opgaver, at:

Børnerådet skal *vurdere og påpege* forhold i samfundsudviklingen generelt, som kan have en uhenigtsmæssig indvirkning på børns udviklingsmuligheder. Det skal *følge og synliggøre* udviklingen i børns opvækstvilkår, herunder påpege forhold i lovgivning og administrativ praksis, hvor børns behov og rettigheder ikke i tilstrækkelig grad tilgodeses, direkte tilsidesættes, eller som er uhenigtsmæssige i forhold til sikring af gode opvækstvilkår. Rådet skal formidle *information* om børn og sætte aktuelle spørgsmål til *debat og tale børnenes sag* i den offentlige debat. Det skal arbejde for at *give børn bedre muligheder for at deltage i debatten* og påvirke samfundsudviklingen. Børnerådet kan også *tage generelle temaer op* til behandling og *anmode offentlige myndigheder om at redegøre* for politiske beslutninger og administrativ praksis på områder, der ligger inden for temaerne. Rådet er *høringsberettiget* i forbindelse med lovgivningsinitiativer m.v., der har betydning for børns opvækstvilkår. Børnerådet kan *ikke behandle konkrete klagesager*.

Rådet kan også selv *foreslå ændringer* (§ 7). Folketinget, ministrene og centrale myndigheder kan *rådfø-*

re sig med Børnerådet i alle spørgsmål af generel karakter, der har betydning for børns vilkår i samfundet (§ 8).

Børnerådet skal ifølge § 4, stk. 1, holde et *årligt møde* med de organisationer og foreninger, der udgør valgforsamlingen, samt med myndigheder m.fl. med opgaver på børneområdet. Desuden skal rådet udarbejde en *skriftlig beretning* over rådets virksomhed en gang om året (stk. 2).

Sammensætning og udpegning

Rådet er ifølge bekendtgørelsens § 2, stk. 1, uafhængigt og tværfagligt sammensat. Socialministeren udpeger formanden og to medlemmer samt to suppleanter. Fire medlemmer og fire suppleanter udpeges efter indstilling fra en valgforsamling, der består af ngo'er på børneområdet (stk. 2). Udpegningen gælder for en fireårig periode, og genbeskikkelse kan ske én gang (stk. 3). Børnerådet fastsætter selv sin forretningsorden, men den skal godkendes af socialministeren. Socialministeren afgør endeligt, hvilke nye organisationer, foreninger m.v., der kan være repræsenteret i valgforsamlingen. Rådet kan inddrage særlig sagkundskab, hvis det bliver nødvendigt (§ 9).

Økonomisk grundlag

Børnerådets virksomhed finansieres i de årlige finanslove (§ 11). Børnerådet har i øjeblikket seks medarbejdere.

Børnerådets årlige budget blev skåret ned med 1 mio. kroner i 2002 og årene derefter som led i udmøntningen af regeringens besparelse på råd og navn. I 2000 var Børnerådets bevilling på 5,6 mio. kr. I 2006 vil den være nede på 3,2 mio. kr. Hvis for mange af rådets opgaver skal løses ved fundraising eller sponsoring, kan det true rådets uafhængighed, fordi der så er temaer, der ikke kan blive belyst.

Folketingets Ombudsmand

Lovgrundlag

Folketingets Ombudsmand er forankret i loven om Folketingets Ombudsmand, jf. lov nr. 473 af 12. juni 1996.

Udpegning og uafhængighed

Ombudsmanden vælges af Folketinget (§ 1), men er i udøvelsen af sit hverv uafhængig af det (§ 10, 1. pkt.). Folketinget fastsætter de almindelige bestemmelser for ombudsmandens virksomhed, jf. § 10, 2. pkt.

Opgaver og kompetence

Ombudsmanden behandler klager over alle dele af den offentlige forvaltning, jf. § 7, stk. 1. Det er en betingelse, at klagemulighederne er udtømt, jf. § 14.

Tvangsanbragte børn er en del af Folketingets § 71-udvalgs ansvarsområde i henhold til grundlovens § 71, stk. 7. Klager vedrørende disse sager behandles derfor ikke af ombudsmanden, men § 71-tilsynet kan ifølge ombudsmandslovens § 15 overdrage ombudsmanden at medvirke ved behandlingen af sådanne klager, hvis klagen i øvrigt hører under ombudsmandens område.

Hvis ombudsmanden i særlige tilfælde bliver opmærksom på mangler ved gældende love eller administrative bestemmelser, skal ombudsmanden ifølge § 12 give Folketinget og vedkommende minister meddelelse om det. Ved kommunale mangler giver ombudsmanden meddelelse til kommunalbestyrelsen.

Ombudsmanden reagerer ikke kun på henvendelser udefra, men kan også undersøge en sag af egen drift (§ 17, stk. 1), kan gennemføre generelle undersøgelser af en myndigheds behandling af sager (stk. 2) og kan inspicere alle institutioner og virksomheder, der hører under ombudsmandens område (§ 18).

Myndighederne har ifølge § 19, stk. 1, pligt til at give ombudsmanden de oplysninger og dokumenter m.v., som ombudsmanden forlanger. Ombudsmanden kan desuden kræve skriftlige udtalelser fra myndighederne (stk. 2) og indkalde personer til at afgive forklaring for retten (stk. 3).

Ombudsmanden bedømmer, om myndigheder eller personer handler i strid med gældende ret eller på anden måde er skyld i fejl eller forsømmelser i deres opgaver (§ 21). Hvis der er sket fejl, kan ombudsmanden fremsætte kritik, afgive henstillinger og i øvrigt komme med sin opfattelse af sagen, jævnfør § 22. Hvis sagen viser, at der er begået fejl eller forsømmelser i den

offentlige forvaltning, skal ombudsmanden ifølge § 24 underrette Folketingets Retsudvalg og den pågældende ressortminister eller kommunalbestyrelse.

En gang om året afgiver ombudsmanden en beretning til Folketinget om sin virksomhed, jf. § 11, 1. pkt.

Økonomi

Ombudsmanden ansætter og afskediger selv sine medarbejdere, jævnfør § 26. Medarbejdernes antal, løn og pension fastsættes i overensstemmelse med reglerne i Folketingets forretningsorden.

En børnevenlig ombudsmandsmodel

Forslagsstillerne foreslår, at regeringen finder en model for en børneombudsmand, der lægger sig meget tæt op ad loven om Folketingets Ombudsmand. Det gælder for eksempel adgangen til at behandle individuelle klager og undersøge en sag af egen drift (uden klage), muligheden for at inspicere institutioner m.v. for børn, kræve oplysninger med videre af myndigheder og fremsætte kritik m.m.

Dog bør der særligt tages hensyn til, at det er en ombudsmand for *børn*. Det indebærer, at børn skal have let adgang til at kontakte deres ombudsmand, og at de i tilstrækkelig grad skal informeres om denne mulighed. Modellen for en børneombudsmandsinstitution kan derfor eksempelvis være en central børneombudsmand med lokale medarbejdere tæt på børnene eller medarbejdere fordelt på forskellige områder, for eksempel socialområdet, uddannelsesområdet, sundhedsområdet m.v. Modellen for en børneombudsmandsinstitution er imidlertid ikke afgørende for forslagsstillerne. Det afgørende er, at den sikrer børn reel adgang til at klage over krænkelse af deres rettigheder og hjælp til afhjælpning af disse krænkelse, jf. kommentarerne fra FN's Børnerettighedskomité.

Skriftlig fremsættelse

Jann Sjørnsen (KRF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om en børneombudsmand.

(Beslutningsforslag nr. B 141).

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.